

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Олександр БАНДУРКА:
**«20 років ми творили власну державу
 з усіма її необхідними атрибутами.
 Завдання на майбутнє – виростити
 українця-патріота цієї
 держави»**

Олександр Маркович БАНДУРКА ще у 90-ті роки минулого століття виступив ініціатором створення першого у світі міліцейського вищого навчального закладу університетського типу. Нині він, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, заслужений юрист України, генерал-полковник міліції, очолює Харківський національний університет внутрішніх справ (ХНУВС), належить до кола вчених-юристів України, які активно й плідно працюють. За його безпосередньої участі розроблено та прийнято низку фундаментальних державотворчих документів сучасної України: Декларацію про державний суверенітет, Акт проголошення незалежності, Конституцію, а базових кодексів та законів за всі роки його діяльності й не перелічити.

Вважаю за необхідне піддавати кримінологічній експертизі кожен законопроект чи підзаконний нормативний акт на предмет віддалених негативних наслідків

– Олександр Марковичу, безперечно, підвалини нашої незалежності закладав саме перший український парламент, депутатом якого ви обиралися протягом чотирьох скликань поспіль. Що найбільше запам'яталося з тих часів?

– Пригадую один цікавий момент. Напередодні ухвалення Акта проголошення незалежності України серед депутатів виникла дискусія. Не про доцільність незалежності, яка вже не викликала жодних суперечок, – до цього вже дозріло суспільство, та й обставини так склалися. Думки розділилися щодо назви майбутньої держави, бо Українська Радянська Соціалістична Республіка як складова частина СРСР доживала останні дні. Одні пропонували назву «Українська радянська республіка», оскільки залишалися ради різних рівнів. Інші – повернутися до «Української Народної Республіки», як це було за часів Центральної ради. Треті бажали за прикладом новоутворених країн Східної Європи назвати «Республіка Україна». Перемогла проста, але історично виправдана точка зору: «Україна», проти якої ніхто не заперечував.

На мій погляд, тодішня Верховна Рада, обрана справді на демократичних засадах за мажоритарною виборчою системою, стала найбільш високоінтелектуальною і високоефективною у своїй діяльності. Там було чимало української інтелігенції, мислячих людей, патріотів – учених, письменників, керівників великих промислових підприємств, людей, які знали історію своєї

Doce

БАНДУРКА Олександр Маркович

Ректор Харківського національного університету внутрішніх справ, генерал-полковник міліції, обирався народним депутатом України I, II, III та IV скликань Верховної Ради. Доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, академік Міжнародної інженерної академії (м. Москва), заслужений юрист України, заслужений працівник МВС. Почесний громадянин м. Харкова. Удостоєний 42 державних нагород, у тому числі Золотої медалі та Почесної грамоти Верховної Ради України «За особливі заслуги перед українським народом», повний кавалер орденів «За заслуги», нагороджений усіма відзнаками МВС України. Має нагороди зарубіжних країн. Лауреат почесного звання «Людина світу», присвоєного Міжнародним біографічним центром у Кембриджі (Велика Британія, 2000 рік).

О. М. Бандурка – автор 132 монографій, підручників, посібників і понад 400 статей, член Національної спілки письменників України та Союзу письменників Росії, Національної спілки журналістів України. Його книжки перекладені російською, німецькою, англійською та польською мовами. Під науковим керівництвом Олександра Марковича захищено 65 докторських та понад 130 кандидатських дисертацій.

У Навчально-науковому інституті права та масових комунікацій ХНУВС навчається на контрактно-договірній основі близько 5000 студентів

Директор цього інституту – проректор ХНУВС Валерій Москевець серед студентів

країни, знали життя і представляли різні суспільні інтереси. Я тоді був членом так званої «групи 239», до якої увійшли люди, готові брати на себе відповідальність. У ті часи кожен народний депутат пам'ятав про своїх виборців, звітував перед ними, а щосуботи потрібно було ще й вести прийом у своєму окрузі. Крім того, механізм висловлення недовіри був реальним: якщо депутат не виконував своїх обов'язків, наступного разу його просто не обирали. Відтак народні обранці і поводитися відповідно: проявляли активність, вносили законопроекти, виступали, а найголовніше – робили конкретні речі для своїх виборців. Український парламент перших скликань виробив ту правову основу, якою ми й донині користуємося.

Моя особиста думка щодо нинішньої змішаної системи виборів – це посилення впливу різних політичних сил, бо мажоритарники залежать не від влади чи певної політичної партії, а від виборців. Необхідно запозичувати позитивний досвід у західних країнах: там ніхто не ховається за партійними списками. Ми повинні бути настільки юридично обачними й охайними, щоб не залишалося

жодних шпаринок, які можуть бути використані на шкоду державі. Вважаю за необхідне піддавати кримінологічній експертизі кожен законопроект чи підзаконний нормативний акт президента й уряду на предмет віддалених негативних наслідків. Але, на жаль, закони в нас часто приймають радше з політичних мотивів, ніж за суспільно необхідних потреб.

– Нещодавно загальні збори Кримінологічної асоціації України обрали вас її президентом. Розкажіть, будь ласка, які завдання асоціація визначила для себе?

– Як науково-громадська організація Кримінологічна асоціація виникла ще 1998 року, а 2005-го вона свою роботу фактично припинила. Нині назріла об'єктивна необхідність її відродження, адже один із пунктів проголошеної Президентом України державної Програми реформування передбачає заходи з профілактики запобігання злочинності в суспільстві. Саме тому кримінологія як наука, що вивчає злочинність та передумови її виникнення, а також розробляє заходи із запобігання злочинам, не може стояти осторонь актуальних для держави й суспільства проблем. У

цьому контексті й формуються напрями діяльності асоціації, членами якої є не лише кримінологи – вчені і практики з різних регіонів України, а й соціологи, психологи, педагоги, журналісти, тобто фахівці, не байдужі до майбутнього країни.

Асоціація має доволі амбітні плани. Можливо, вони не всім сподобаються, тому що ми маємо намір говорити правду про злочинність. І латентну в тому числі, бо те, що фіксує офіційна статистика, лише вершина айсберга. Про новітні види злочинів. Наприклад, після зняття мораторію на продаж землі на ринку земельних відносин знову буйно розквітнуть нові види шахрайства.

Загалом, кожному періоду розвитку людської цивілізації притаманні різні форми злочинного впливу. За останні 30 років Україна пережила рекет, трастові й довірчі товариства, фінансові піраміди, скандальні житлові будівництва, кредитні спілки, рейдерство тощо. Новітня ера інформації дає можливість спрогнозувати використання сучасних інформаційних технологій зі злочинними намірами.

Крім того, суспільство поступово втрачає мотивації до здорового способу життя. Шкідливі звички й залежності стали модними атрибутами. З'явилися різноманітні молодіжні так звані субкультури, що часто руйнують особистість. Нівелюються сімейні цінності, повага до старших, до праці чи людини праці. Ще трохи і такі високі слова, як любов до батьківщини, вірність присязі, честь, почуття патріотизму, соромитимуться казати вголос. Хто про це говорить сьогодні? Держава нічого не протиставляє деградації суспільства, що породжує нові види злочинів. Боротися з ними, створювати умови для профілактики злочинності Кримінологічна асоціація буде разом з аналогічними інституціями у Росії, Молдові, Білорусі. Нас об'єднують спільна правова сім'я, традиції, а за умови відкритих кордонів і спільна мета – боротьба з транснаціональною злочинністю: контрабандою, нелегальною міграцією, торгівлею людьми, наркотиками, зброєю.

Мені допомагає вроджене вміння спілкуватися з людьми

– **Олександр Марковичу, ви як автор сотень законопроектів, наукових праць, є також і письменником...**

– Окрім членства у Спілці письменників України та Національній спілці журналістів, я є членом Спілки письменників Російської Федерації, де, на відміну від України, творчим організаціям приділяється багато уваги з боку держави. У вільний час пишу белетристику. Невдовзі побачить світ монографія «Злочинність і творчість», що є продовженням попереднього видання «Злочинність у літературі та мистецтві». Випускаю журнал «БлагБаз» (альманах харківських сатириків та гумористів) та є автором чотирьох книжок «Анекдоти від Бандурки», але це – для душі. Досліджуючи генеалогію своєї родини, дійшов аж до 1580 року, в результаті чого народилося науково-документальне дослідження «Коріння родоводу».

– **Нещодавно вас нагороджено Золотою медаллю Міжнародної кадрової академії «За ефективне управління». Як удається справлятися з різноплановим колом обов'язків?**

– Знаєте, якимось не думав над цим. Важко мені чи легко, роблю те, що можу. Ще моя мама мені казала: «Робиш для людей – не забувай про себе. Робиш для себе – не забувай про людей». У цьому мені дуже допомагає вроджене вміння спілкуватися з людьми, слухати їх, співпереживати, намагатися допомогти, не очікуючи на вдячність. Моє життєве кредо: «Можеш зробити добро – роби». Мабуть, багатьох людей до мене притягує і моя щирість – ніколи не намагався лукавити, не прогнана перед високопосадовцями і не вивищувався над селянином чи робітником або перед людиною,

яка прийшла до мене по допомогу. Намагаюся поєднувати все це комплексно – щоб одне доповнювало інше. Водночас згуртовую навколо себе людей, здатних виконувати ту чи іншу суспільну роботу – науковців і практиків. Особливу ставку роблю на молодь.

У Павла Тичини є чудові слова: «чуття єдиної родини». Якщо будь-який колектив почуватиметься єдиною родиною, командою, тоді справи йтимуть успішно. Якщо ж лідер, керівник, нехай навіть геніальний, намагатиметься щось зробити самотужки, без підтримки колективу – нічого не вийде.

У мене декілька посад і кабінетів. Як радник голови облдержадміністрації і член колегії Харківської обласної державної адміністрації, намагаюся вносити свою посильну лепту в діяльність ОДА. Без мене, як депутата й го-

лови Постійної комісії Харківської обласної ради з правових питань, регуляторної політики, законності, громадського порядку, боротьби з корупцією та злочинністю, не приймають жодного рішення щодо оренди чи продажу майна або питання розробки комплексних програм профілактики злочинності. Також я очолюю науково-консультативну раду парламентського Комітету з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності, аналізую законопроекти, готую висновки до них. Посада голови експертної ради з юридичних наук Вищої атестаційної комісії є складовою моєї науково-педагогічної діяльності. Раз на тиждень веду прийом в обласній раді й раз на тиждень – у депутатській приймальні, а ще один день – це робоча поїздка до Дергачівського району, де мене обирають останні 20 років поспіль.

Кожна дитина в ліцеї – це окрема доля і моя сім'я

– **Харківська спеціалізована школа-інтернат «Ліцей міліції» є невід'ємною частиною Харківського національного університету внутрішніх справ. Але ж ліцей не є звичайною школою-інтернатом?**

– Це моя любов і дітище. 15 років тому, коли я був начальником УВС Харківської області, під час виїзду на місце події загинули два міліціонери. Залишилося четверо дітей без батьківської підтримки. Тоді і прийняв рішення створити освітній заклад середнього рівня для дітей працівників органів внутрішніх справ, які загинули чи стали інвалідами, виконуючи службові обов'язки. З часом до нього почали приймати й вихованців інших категорій: із неблагополучних, малозабезпечених і багатодітних сімей.

Забезпечені родини теж віддають до ліцею своїх нащадків на виховання. З одного боку, тішуся, що можна хоч щось хороше зробити для цих дітей, а з другого – сумно. Адже, незважаючи на соціальний статус, є різні діти, часто недолюблені, недоглянуті, позбавлені батьківської уваги й любові. Кожна дитина – це окрема доля і моя сім'я.

Усі хлопці перебувають цілковито на державному утриманні, на казарменому становищі, проходять стройову підготовку, три роки не знають міліцейської форми з погонами. На першому курсі складають Присягу ліцеїста, аналогічну Присязі працівника міліції. Водночас вчать гарних манер і танців. З цієї точки зору ліцей є своєрідним наступником колишніх кадетських корпусів, які готували

військову еліту. Головне, що юнаки постійно перебувають у полі зору вихователів, а виразна спеціалізація закладу дає свій результат – вихованці з юних літ починають розуміти, що таке дисципліна, колектив і відповідальність. Молоді люди навіть із початковим статусом «неблагополучний» за три роки стають медалістами. Лише торік із 70 випускників ліцею 68 стали студентами ХНУВС, двоє інших вступили до цивільних вузів.

У ліцеї самовіддано працює високопрофесійний педагогічний колектив, який привчає вихованців до позитивного мислення про власні здібності. Скажу так: серед них, справді, є майбутні полковники, генерали, доктори наук. В університеті вже нараховується 127 докторів і кандидатів наук,

професорів і доцентів. Усі вони – наші вчорашні курсанти, значна частина яких це колишні ліцеїсти.

Але ліцей краще один раз побачити, ніж сто разів почути про нього.

– **Олександр Марковичу, ви – щаслива людина?**

– Так, я почуваюся щасливим від того, що маю можливість

спостерігати вже чотири покоління роду Бандурків: діти і внуки мої вже дорослі, правнучці 5-й рік, нещодавно народився правнук. Знаю свій рід у минулому і бачу його майбутнє – він продовжуватиметься. Щасливий від того, що всі мої думки нерозривно пов'язані з Україною та її народом. Я побу-

вав у десятках країн і навіть написав книжку «Світ очима українця», не як туриста, вченого чи дипломата, а саме як громадянина. А тепер разом із наймолодшою онукою, філософом за фахом, готуємо інше видання: «Україна очима українця», бо насправді ми не знаємо своєї держави, нашого потенціалу. І біда України за всіх її географічних переваг – це проблема з людьми. 20 років тому ми створили власну державу з усіма її необхідними атрибутами. Тепер найголовніше завдання на майбутнє – виростити українця-патріота цієї держави, незалежно від прізвища, походження, віросповідання, партійних симпатій чи антипатій. Справжнього громадянина України, який пишався б цим і працював для її блага.

Зроблено Олександром Марковичем надзвичайно багато, планів на майбутнє – ще більше. Генерал-полковник міліції О. М. Бандурка як справжній патріот України всією душею вболіває за мир і злагоду в державі, бажаючи процвітання своїй Батьківщині.

Розпитувала Світлана ФІЛОНЕНКО.

19

Про спеціалізовану школу-інтернат «Ліцей міліції» Харківської обласної ради можна багато розповісти в окремому журналістському матеріалі. Наразі обмежимося тим, що цей заклад є гордістю не лише Харківського національного університету внутрішніх справ та його ректора. «Ліцей міліції» уже 15 років поспіль славиться в регіоні і за його межами. Окрім вивчення предметів, передбачених шкільною програмою, в «Ліцеї міліції» здійснюють поглиблену юридичну та фізичну підготовку юнаків, виховують у них готовність до служби в органах внутрішніх справ, а після закінчення ліцею майже всі його випускники здобувають вищу освіту в Харківському національному університеті внутрішніх справ, із яким пов'язана вся діяльність ліцею.

У закладі працюють факультативи із загальноосвітніх дисциплін, гуртки та спортивні секції відповідно до специфіки такого закладу, бібліотека, спортивна та тренажерна зали, є гуртожиток казарменого типу. Школа-інтернат стала міцним осередком довузівської профільної підготовки юнаків 9–11 класів не лише з міста Харкова та Харківської області, а й з усієї України. Чимало колишніх ліцеїстів, які закінчили ХНУВС, очолюють нині районні відділи міліції, обіймають інші керівні посади в органах внутрішніх справ, владних структурах. Ліцей є популярним і охочих тут учитися вистачає. Нещодавно створений «Клуб випускників Ліцею» дає можливість поспілкуватися з

колишніми ліцеїстами та визначитися з вибором у майбутньому.

Представники університету беруть активну участь у вихованні та навчанні ліцеїстів, надають матеріальну допомогу. Голова ради ліцею, підполковник міліції у відставці Юлія Бутенко розповіла нам, що ректор ХНУВС всією душею вболіває за ліцей та його мешканців. Олександр Бандурка відвідує заклад дуже часто. З перших днів заснування цього навчального закладу Олександр Маркович особисто опікується долею вихованців, які не мають батьків. Він завжди знаходить час, щоб поспілкуватися з кожним із них і навіть пограти в шахи. Уважно ставиться до проблем, які турбують юнаків, дає мудрі поради й завжди приїздить із подарунками.

«У 1995 році наш навчальний заклад створювався лише для дітей харківських працівників міліції, які загинули під час виконання службових обов'язків, та дітей міліціонерів-інвалідів, ветеранів, – розповіла директор ліцею Аліса Дербеньова. – Але пізніше кількість таких дітей, уже з інших областей, різко зростає. Щорічний конкурс становить 7–8 осіб на місце. Місцеві органи влади не лише Харківщини, а й інших регіонів убачають у нашому закладі одну з кращих форм соціального захисту дітей-сиріт, що потребують державної опіки». Нині в ліцеї навчається понад 250 таких дітей, 17 із яких – круглі сироти, 42 – напівсироти. 10 учнів ліцею – призери II етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад,

6 вихованців стали дійсними членами Малої академії наук, а один – призером III етапу захисту науководослідницьких праць із правознавства.

Золоту медаль «За високі досягнення в навчанні» отримали 10 випускників 11-го класу. І це аж ніяк не повний перелік досягнень юних ліцеїстів.

Аліса Дербеньова та Юлія Бутенко можуть годинами розповісти про своїх вихованців, кожного з яких не тільки знають на ім'я, а й обізнані з їх життєвою і часто непростю історією.

Спостерігаючи, як опікуються ліцеїстами і персоналом закладу, і Олександр Маркович, сміливо можна сказати, процитувавши відомого українського педагога Василя Сухомлинського: «Серце, віддане дітям».

С. Ф.